

Suriye'deki Kürt Siyasi Tablosunda Dini Hareketler

Araştırma
Mayıs 2017

Jusoor Araştırma Merkezi
Araştırmalar Birimi

جسور للدراسات
JUSOOR for STUDIES

Jusoor Araştırma Merkezi Ortadoğu bölgesinde, özellikle Suriye ile bağlantılı meselelerde, siyasi toplumsal ekonomi ve kanuni alanlarında çalışmalar bilgiler ve araştırmalar yayınlayan, devletin çeşitli uzmanlık alanlarından karar sahiplerine, yetkililere, kalkınma alanında çalışanlara bölge meseleleri ile ilgili dengeli kararlar almalarında onlara gerçekçi ve net verilere dayanan raporlar sunan bağımsız uzman kurumdur.

yayın hakları Jusoor Araştırma Merkezine aittir © 2017

TURKYE - Gaziantep

info@jusoor.co
www.jusoor.co

Index

Başlangıç.....	3
Birinci: bölgedeki Kürtlerin dağılımı	3
İkinci: başta gelen İslami Kürt hareketler	5
Irak	5
Kürdistan İslam birliği.....	6
Kürdistan İslami cemaati	7
Kürdistan İslami hareketi	7
Diğer partiler.....	8
Türkiye.....	8
Özgür dava partisi- (eskiden Hizbullah)	8
Suriye	10
Sufi hareketler.....	11
Nakşibendi tarikatı.....	11
Kadiriye tarikatı	12
Siyasi hareketler.....	14
Müslüman Kürt alimlerin birliği	14
Suriye Kürtlerin ulusal çalışma cephesi	14
Müslüman Kürt Alimlerin derneği	15
Suriye Kürtlerin ulusal çalışma birliği	16
Suriye İslami Kürt partisi	16
Suriye'deki Cizre bilim adamları ve aydınlar rabıtası	17
Yeni yaşam hareketi	17
Suriye'deki Kürt İslami adaletin ve hak hareketi.....	18
Suriye'deki Kürtlerin dini hareketin gerçekliği	19
Suriye'deki Kürtlerin dini hareketlerin geleceği.....	22

Başlangıç

Din ve milliyetçilik arasında olan anlaşmazlık insan toplumları tarafından ortaya çıkan eski bir anlaşmazlıktır, siyasi, ekonomi, sosyal, ve birçok iç ve dış verilere göre bu anlaşmazlık yükselme ve daha sönük görünür.

Din ve milliyetçilik arasında anlaşmazlık Ortadoğu bölgelerine yirminci yüzyılın başlarında geri döndü, Osmanlı İmparatorluğu zamanında milliyetçiler tarafından “Türkleştirmeye” karşı bir tepki olarak ortaya çıktı, ve sonra bölgede din ve milliyetçilik arasında anlaşmazlık bu güne kadar devam etmektedir. İslamcılar İslam anayasasının kaynağı olması gerektiğini ve Milliyetçiler dini devletten ayrılması gerek olduğunu gördüler, ve bazı sahnelerde bu anlaşmazlık iki taraf arasında silahlı çatışmalara dönüşerek binlerce kişi hayatını kaybetti.

Tüm Ortadoğu bölgelerinde güçlü İslami hareketler ortaya çıktı, ve dini görüş şeklini aldı, bunlar yavaş yavaş Selefî, Sufî ve aralarında “İhvanî Müslimin” gibi İslami hareketler ortaya çıktı. Bunun karşılığında milliyetçi olmayan liberal laik hareketlerin lehine milliyetçi hareketlerin varlığı zayıfladı, bu hareketler mevcut olan ve büyüyen İslami hareketleriyle anlaşmazlık sorumluluğunu devraldı.

Ancak Suriye'deki Kürt sahnesinde bu derin anlaşmazlık istisna gibiydi, ve özellikle Suriye’de Kürt siyasi sahnesini etkileyecek güçlü bir siyasi İslami hareket ortaya çıkmadı, Suriye’nin siyasi sahnesinin çelişkili bir durum olmasında siyasi İslami hareketler varlık gösterdiler, ve hatta Irak ve Türkiye’nin siyasi sahnesinin şeklinde de etkili ve aktif İslami hareketler bulunmaktadır.

Bu çalışma Suriye'deki Kürt siyasi tablosunda dini hareketlerin yolunu , ve komşu ülkelerdeki benzerleri ile karşılaştırıldığında bu hareketlerin zayıflanmasına neden olan faktörlerin analizini etmek için ve bu hareketlerin beklenen geleceğin araştırmasını denemiştir.

Birinci: bölgedeki Kürtlerin dağılımı

Kürtler dört ülkede dağılmıştır (Türkiye, İran, Irak ve Suriye) bunların çoğunluğu Sünnî Müslümanlardır, ve az bir sayı oran ile alevler bulunmaktadır ayrıca bu dört ülkelerde az sayıda yezitler bulunmaktadır.

Türkiye’de Kürtlerin sayısı yaklaşık (20) milyon kişiye ulaşmaktadır, ve bunlar Türkiye’nin güneydoğusunda bulunmaktadır, ve çok büyük sayıda (İstanbul’da) bulunmaktadır ve bunun nedeni Türkiye hükümeti PKK arasında silahlı mücadele yıllarında büyük bir göç meydana gelmişti, ve çoğunluğu Sünni Müslümanlar sayıları yüzde 80’i geçmiştir, ama Türkiye’deki alevi Kürtler iki bölgede bulunmaktadır: (Dersim/Tunceli) bölgesi en büyük alevi Kürt bölgesidir ve (Bingöl) ve (Sivas) şehrinden daha az sayıda bulunmaktadır ve sayıları yaklaşık (4) milyon alevi Kürt.

Türkiye Kürtleri birçok siyasi taraflar arasında bölünür ve en önemlisi: (Salahattin Demirtaş) başkanlığında (halkların demokratik partisi - HDP) bu parti PKK’nın siyasi koludur, şimdiki iktidar (adalet ve kalkınma partisi – AKP), (Zekeriya Yapıcıoğlu başkanlığında özgür dava partisi – HUDA PAR) ve (“dersimde” ağırlığı olan cumhuriyet halk partisi- CHP) ve Kemal Kılıçdaroğlu parti başkanıdır ve kendisi de dersimden alevi Kürtlerindedir. Önemli olan HDP’ye işaret etmesi ve alevi Kürtler arasında ağırlığı olması, mesela dersim belediyesine kontrol etmesi, ve birçok PKK’nın üst düzey yöneticileri alevi Kürtlerden oluşmaktadır ve normal olmayan CHP Türk ve aşırı milliyetçi olmasına rağmen Kürtlere karşı Türkiye’de¹ olumsuz tavır sergilemektedirler.

Irak’ta Kürtlerin sayısı yaklaşık yedi milyon Kürt, yani nüfusun² yaklaşık yüzde 19.6 olmak üzere Irak Kürdistan bölgesinde bulunmaktadırlar.

Kürtler siyasi olarak beş partiye ayrılmıştır, ve bu meclisteki sandalyelerin sınırlarına göredir, (Mesut Barazani başkanlığında Kürdistan Demokratik Partisi), (Noşirvan Mustafa başkanlığında Kürdistan Değişim Hareketi), (Celal Talabani başkanlığında Kürdistan Yurtseverler Birliği partisi), (Salahattin Muhammed Bahattin başkanlığında Kürdistan İslam Birliği Partisi) ve (Ali Babir başkanlığında Kürdistan İslami Cemaati).

¹ Türkiye’de dersim ve Tunceli’deki Kürtler (Zaz) olduklarını bilirsek bu ayrıştırmayı anlamak mümkün değil, ve bunların büyük bir kısmı Kürt’tür, ve diğer kısım kendini Kürt saymaz. (Zazları) ayrı bir kavim olduğunu sayarlar, ve her iki taraf (Zaz) lehçesini kullanırlar ve birinci kısım (Zaz) lehçesi Kürt lehçesi olduğunu sayarlar, ikinci kısım Kürt dilinden ayrı bir dil olduğunu sayarlar, Kürt dili ve (Zaz) lehçesi arasında az bir fark olsa da birbirine benzer, ve bu nedenle normal Kürtler (Zaz) lehçesini anlamakta zorluk çeker

² Iraq Ethnic Composition, Columbia University, 2014: <https://goo.gl/zQrKzX>

Irak Kürtlerin çoğu Sünni Müslümandır, ve Irak Kürtleri arasında Şiiler (Fili Kürtlerdendir) ve bunların sayıları yaklaşık iki milyon olmak üzere Irak ve İran arasında bulunmaktadırlar, ayrıca (Şenkal) bölgesinde Yezidi dini de bulunarak Yezidilerin sayıları yaklaşık (500) bin kişidir.

İran'da Kürtlerin sayısı yaklaşık (8-9) milyon arası olmak üzere hepsi Sünni Müslümandır, ve az sayıda Şii bulunmaktadır, ve siyasi olarak dağılımı (İran- Kürdistan Demokratik Partisi- PDKİ ve partinin gelen sekreteri Mustafa Hicri), (İran Kürdistanı Direniş ve Emekçiler Topluluğu ve Genel Sekreteri Abdullah Muhtedi), (Abdülrahman Hacı Ahmedi liderliğinde Kürdistan Özgür Yaşam Partisi- PJAK, ve bu parti İran'da PKK koludur).

Suriye'de Kürtler üç bölgeye ayrılmıştır (Cizre, Kobani ve Afrin), Halep ve Şam'da Kürtler bulunmaktadır, ayrıca Hama ve Kırsalında da Kürt varlığı bulunmaktadır).

Kürtlerin nüfusu tahminlere göre halktan yüzde 8.9 temsil etmekteledir, yani yaklaşık 2.5 milyon kişi³. Suriye'deki Kürtlerin çoğu Sünni Müslümandır, ve alevi Kürtler az bir oranda Afrin bölgesinde (Mobata/Mabatli) kasabasına bulunmaktadırlar, ayrıca Yezidilerde Afrin ve Cizre'de bulunmaktadırlar, ancak Suriye Kürtlerinden Sünni Müslümanlar yüzde 96 orandan daha fazla olarak en büyük oranı teşkil etmiştir.

İkinci: başta gelen İslami Kürt hareketler

Irak

Irak'ta aleni bir şekilde çalışan 4 İslami hareketler ve partiler bulunmaktadır, bunların Irak Kürdistan bölgesi parlamentosunda temsilcileri bulunmaktadır, bazıları Irak Kürdistan bölgesinde önemli siyasi gücü temsil etmekteledir, ve en önemli cemaatler ve partiler:

³ Levant (al-Shaam) - Syria, Lebanon, Israel, Palestine and Jordan Religious Composition, Columbia University, 2014: <https://goo.gl/Cwv83D>

Kürdistan İslam birliği

(Kürdistan İslam birliği) 06/02/1994/ yılında kuruldu, ve şuan ki başkanı (Salahattin Muhammed Bahattin) kendisi 1950⁴ yılında doğdu, ve Kürdistan İslam birliği, Mesut Barazani liderliğinde Kürdistan Demokratik Partisi, Noşirvan Mustafa başkanlığında Kürdistan Değişim Hareketi, Celal Talabani başkanlığında Kürdistan Yurtseverler Birliği partisinden sonra Irak Kürdistan bölgesinde dördüncü siyasi gücü teşkil etmiştir, Kürdistan İslam birliği, Irak Kürdistan bölgesi parlamentosunda⁵ (10) koltuğu elde etmiştir ve Irak Kürdistan bölgesinde iki bakanı bulunmaktadır, Irak parlamentosunda (4) koltuğa sahiptir ve Irak hükümetinde bir bakanı bulunmaktadır (göç ve göçmenlerin bakanı).

Kürdistan İslam birliği içtüzüğünde kendini Kürt ulusal bir parti olarak tanıtır, vatandaşlık temelinde ve insan kardeşliğinin geniş dairenin üzerinde özgürlük ve sosyal adalet değerlerini yüklemek için mücadele eder, ve Kürdistan , zengin, özgür, bağımsızlığa ulaştıracak olan yolda ortak çalışmalar için zemin hazırlamak. (İslam, insaniyet, vatan ve millet) kavramı arasında bağlantılı bir tabandı olarak Kürdistan İslam birliğinin⁶ örgütsel, hedeflerini, hazırlama programlarını, fikri ve stratejik bileşenlerini belirler.

Kürdistan İslam birliği, Irak Kürdistan bölgesinde pratik olarak İhvanı Müslimin cemaatin şubesi sayılır , ve parti silah kaldırmayı reddederek barışçı üsluplarıyla dini bilincinin yaygınlaştırılmasında önem gösterir, ve siyasi reform bireyin eğitim ve sosyal reformuna⁷ dayandığını görür.....

Kürdistan İslam birliği yolsuzluk davaları yağya kaldırdıkları için ve Irak Kürdistan bölesinde kurumlar içinde idari reform yürütmek için 2005 ve 2011 yılında karargahları Kürdistan demokratik partisi destekçileri tarafından saldırıya uğradı, ve bazı üyeleri öldürüldü.

Irak Kürdistan bütün partiler ve siyasi gruplar ile İslam birliği ilişkileri iyidir, Irak Kürdistan bölgesi için de veya dışında herhangi bir tarafla askeri veya siyasi düşmanlığı olmamıştır.

⁴ partinin resmi sitesi: <https://goo.gl/uwmipe>

kurdu, partiye özel medya sitesi <https://goo.gl/wHBQoI>

⁵ Irak Kürdistan bölgesi hükümeti, Kürdistan parlamentosunun son seçim sonuçları 02/10/2013/ <https://goo.gl/rTOFZB>

⁶ Kürdistan İslam birliğinin prosedürü ve içtüzüğü <https://goo.gl/jAd4z3>

⁷ Aynı kaynak

İslam birliği birçok gazetelere, dergilere, web sitelere ve radyo kanallarına sahip olmuştur, ayrıca yerli televizyon kanalları da vardır ve (speda) kanalına⁸ sahiptir.

Kürdistan İslami cemaati

(Kürdistan İslami hareket) içinde meydana gelen sorunlar nedeni (Ali Babir) hareketten ayrılıp İslami cemaati 31/05/2001 yılında kurarak Irak Kürdistan bölgesinde⁹ Kürdistan İslami hareketin emiri oldu, ve (Abdülaziz) ailesi hareketten tutulmaları ve hareketi sadece bir aile içinde sınırlamasından dolayı Kürdistan İslami hareketten yaklaşık yüzde 80'ni kendisine katıldı. (Ali babir) 10/07/2013/ yılında Amerikan kuvvetleri tarafından tutuklandı ve 2005 yılında serbest bırakıldı.

Kürdistan İslami cemaati Irak Kürdistan bölgesinde en büyük beşinci siyasi Kürt gücü sayılmaktadır, Irak Kürdistan¹⁰ bölgesinin parlamentosunda (6) koltuğa sahiptir. (Ali Babir) Süleymaniye şehrinde 1961 yılında doğdu, kendisi Irak Kürdistan bölgesinde bilinen dini bir şahsiyettir, ve din ve siyaset arasında (60) kitabı vardır, ayrıca şahsiyeti Irak Kürdistan bölgesinin halk arasında büyük bir kitleye sahiptir.

Kürdistan İslami hareketi

İslami hareket, Irak Kürdistan bölgesinde 1987 yılında (Osman Abdülaziz) tarafından kuruldu, İslami hareket 1993 yılında Celal Talabani liderinde Kürdistan Yurtseverler Birliği partisiyle silahlı çatışmaya girdi ve çatışma sonrasında hareket lideri¹¹ gözaltına alındı, sonra herektin savaşçıları İran'a iltica etti, ama İran iki taraf arasında arabulucu etmesinden dolayı herektin savaşçıları Irak Kürdistan bölgesine geri dönü.

Osman Abdülaziz 1999 yılında hayatını kaybettikten sonra kardeşi Ali Abdülaziz hareketin liderliğini teslim aldı ve 2007 yılında hayatını kaybettikten sonra (Şeyh Sıddık Abdülaziz) hareketin lideri oldu, ve hareketi şuan yöneten (Şeyh İrfan Abdülaziz¹²) kendisi hareketin kurucusu olan Osman Abdülaziz'in oğludur, İslami hareket 2013 yılında parlamento

⁸ (Speda) kanalın sitesi <http://www.speda-tv.net/>

⁹ Kürdistan İslami hareketin emiri (Ali Babir'in) resmi sayfası <https://goo.gl/jW5s7C>

¹⁰ Irak Kürdistan bölgesi hükümeti, Kürdistan parlamentosunun son seçim sonuçları, (önceden bahsedilmiş)

¹¹ Kürdistan İslami hareketin resmi sayfası <https://goo.gl/d3ZcS2>

¹² Rudaw ajansı, Kürdistan İslami hareketin mürşitliğine İrfan Abdülaziz tekrar seçilmesi: <https://goo.gl/mjc3Hr>

¹³seçimleri göre Irak Kürdistan bölgesinde altıncı siyasi Kürt gücü sayılmaktadır ve parlamentoda bir koltuğu vardır.

Diğer partiler

Bahsedilen hareketler ile birlikte bu hareketler aleni siyasi harekelerdir, Irak Kürdistan bölgesinde Kürt sahası El Kaide'ye yakın aşırı hareketler gördü, bunlar: 2001 yılında İslami cemaatinden ayrılan (Mulla Kırıkar) başkanlığında (Ensar'ı İslam), (Cundül İslam)ve (Kürdistan'da İslami Hamas grubu). Bu gruplardan büyük bir kısım 2014 yılında DAESH örgütüne biat etti, ve bir kısmı da Suriye'de savaştı, ama bunların sayıları Irak Kürdistan bölgesinde bulunan temel üç büyük gruplarla karşılaştırıldığında küçük sayılmaktadır.

Türkiye

Türkiye'de dini hareketler sadece bir parti ile sınırlı kaldı ve bu parti (Hür Dava Patididir- HÜDAPAR- esinden Hizbullah'tı). Lakin Türkiye'nin tarihi dini şahsiyetlerle dolu olmuştur ve bunun Kürt toplumunda siyasi bir rolü olmuştur.

En önemli şahsiyetler: (Şey Said Beyran 1865-1925) ve (Şeyh Ubeydullah Nehri 1831- 1888), siyasi alana giren ve sonra bırakan Kürt şahsiyetlerinden bilinen (Şeyh Said Nursi 1877-1960) kendisi Müslüman Kürtler ve Türklere arasında kardeşlik çağrısı yapan bir kişidir, ve bu nedenle 1924 yılında Şeyh Said Beyran'ın isyanına katılmadı, ve Türkiye'de dini hareketler üzerinde Türk veya Kürt İslami hareketlerinde büyük bir etkisi olmuştur.

Özgür dava partisi- (eskiden Hizbullah)

Özgür dava partisi 1979 yılında (Hüseyin Velioğlu, Fidan Güngör, Abdullah Dalar, Mansur Güzelsoy ve Abdullah Yiğit)¹⁴ tarafından kuruldu, kurucular (birlik)hareketi başlangıcında kurdular.

PKK başı örtülü iki kadına saldırmasından sonra hareket içinde PKK'ya nasıl tepki verilmesi hakkında anlaşmazlık ve iç kavgalar yaşandı çünkü Hüseyin Velioğlu bir şekilde cevap verilmesini ısrar etti, ancak , (Fidan Güngör) beklemeyi tercih etti, ve bu sorun nedeniyle hareket ikiye ayrıldı,

¹³ Irak Kürdistan bölgesi hükümeti, Kürdistan parlamentosunun son seçim sonuçları, (önceden bahsedilmiş)

¹⁴ Partinin resmi sitesi <http://hudapar.org/>

(Güngör) cemaati (menzil cemaati) adıyla bilindi çünkü (Fidan Güngör) (menzil kütüphanesine) salıptı ve buradan cemaatini kurdu, diğeri (Hüseyin Velioğlu) liderliğinde (ilim cemaatini) ve o zamanda aleni bir şekilde (Hizbullah)¹⁵ adı ortaya çıktı, bu ayrılmalar iki taraf arasında çatışmalara neden oldu ve birçok liderler öldürüldükten sonra (menzil) cemaati tutuldu, özellikle Fidan Güngör İstanbul'da kaçırıldıktan sonra ve cesedi Batman'da bulundu.

1991 yılından 1995 yılında kadar Hizbullah ve PKK arasında şiddetli çatışmalar yaşandı ve iki taraftan binlerce kişi ödü özellikle (Batman, Nusaybin, Diyarbakır ve İstanbul'da).

1997 yılında Necmettin Erbakan hükümeti parti üyelerini ve liderlerine karşı tutuklama hamlesi başlattı ayrıca kendilerine bağlı (dincileri de) tutukladı, ve 1999 yılında PKK lideri Abdullah Öcalan tutuklandıktan sonra parti üyeleri ve liderlerin tutuklama oranı yükseldi.

17/01/2000/ yılında güvenlik güçleri İstanbul'da bir eve baskın düzenlemesi esnasında (Hüseyin Velioğlu) ötürüldü, çünkü kedisi güvenlik güçleri tarafından aranmıştı ve bu evi bir karargah olarak kullanmıştı.

Birçok kişi (Hizbullah'ın) kurulması ve gücünün artması PKK'ya karşı bir rakip olması için Türk hükümeti tarafından destek vermesiyle bağladı, ve Hizbullah'ın liderleri aleni bir şekilde çalışmalarına şahit oldular ve Hizbullah kendi unsurlarını dışarıda değil, Türk toprakları içinde bulundan kamalarda eğitim ermişti.

Parti 2013 yılında resmi olarak siyasi çalışmalara başladı, ve (HÜR DAVA PARTİSİ) kuruldu, ve Mart 2016 yılında olan parlamento seçimlerine katıldı ve Kürt bölgelerinde (100) bin oy getirdi, ve şuan ki başkanı (Zekeriya Yapıcıoğlu'dur) kendisi avukat 1966 yılında Türkiye'nin güneydoğusunda bulunan Batman'ın Kürt bölgesinde doğdu, ayrıca parti birçok gazetelere, dergilere ve (Rehber) adında bir televizyon kanlına sahip olmuştur.

2014 ve 2015 yılında parti, PKK'nın siyasi kolu olan HDP arasında silahlı çatışmalar yaşandı, iki tarafta çok sayıda kişi öldü, ancak bu çatışmalar geçen yüzyılın doksanlı yılları gibi fazla sürmedi.

Parti, PKK'nın siyasi kolu olan HDP'ye gerçek bir tehdit olmuştu, çünkü partinin geçmişi İslami olarak ona daha yakın kitleler üzerinde olumlu

¹⁵ Resmi olarak Hizbullah adında olmadı ama halk için partiye bir gerekti, bu isim parti edebiyatlarında ve şarkılarında ana isminden daha uygun gördü.

etkileri olacaktır, ayrıca Türkiye'deki Kürtlerin çoğu din adamlarına saygı göstermişlerdir.

Din adamları, PKK kurulduğundan beri ve hatta 1999 yılında Abdullah Öcalan tutuklanmasına kadar kendileriyle savaşıyla PKK din adamlarına karşı politikasını değiştirme nedenini teşkil etti, parti içinde bazı değişiklikler ve reformlar sonrasında parti kurumu din adamlarına yaklaşmaya başladı ve kendine tabi dinici kuruluşlar kurdu, ayrıca parti dincileri kendi lehine çekmeyi denedi, ve 10/05/2014/ yılında Türkiye'nin güneydoğusunda (Diyarbakır) şehrinde (demokratik İslam konferansı) düzenledi, ve PKK lideri (Abdullah Öcalan) cezaevinden konferansa bir mesaj gönderdi, parti Diyarbakır'da bulunan büyük caminin imamı (Mulla Abdurrahman Dere) gibi din şeylerini de çekti.

Parti Suriye'de kontrol ettiği Kürt bölgelerinde benzer politikasını uyguladı, 2013 yılında özerk yönetim ilanı (diyanet işleri bakanlığını) kurdu ve 2016 yılında (Şeyh Muhammed El Kadri) başkanlığında (din işlerin ofisine) değiştirdi, ve (Mulla Muhammed Reşit El Garzani) başkanlığında (Müslüman Kürt Alimlerin Birliği) partisini kurdu.

Ama Türkiye Kürtleri arasında DAES'e katılma olgusunu oluşturulmuştur, ve bu olgu (Bingöl) bölgesinde merkezlenerek bunar (ZAZ) Kürtleridir, ve tahminlere göre bu bölgeden yaklaşık (600) Kürt DAES'e katılarak bu en az tahmin¹⁶ olup dikkat çekmiştir.

Suriye

2011 yılından önce Suriye'nin Kürt bölgelerinde siyasi din hareketlerin varlığı yoktu, seksenlerde İhvanı Müslimin cemaatiyle varlığı sınırlanmıştı, ve rejim seksenlerde İhvanı Müslimin cemaatine karşı şiddet uygulaması sonucunda Kürt bölgelerinde uyuyan hücrelerden¹⁷ başka kimse olmamıştı, ve o zamanda İslami hareketler sadece Sufi tarikatları ile yetindiler, ve dini şahsiyetlerde siyasi Kürt hareketlerine- şahsi sıfatıyla katıldılar, bunlardan Suriye- demokratik Kürdistan partisi kurucusu (Şeyh Muhammed İsa Sida Kara Koey 1924-2001), Suriye Kürt Demokratik

¹⁶ Al Arabi El Cedidi, Kürt cihatçılar.... Dinçliğe ve milliyetçiliğe mensup olma çatışması <https://goo.gl/qNrYkT>

¹⁷ 2011 yılında dini kuruluşların cemaatine katılan biriyle iletişime geçmesinden sonra, toplantılara bazı katılımcılar İhvanı Müsliminlerin uyuyan hücreleri olduklarını vurgulamıştı, ve cemaat içinde olduklarını biliyorlardı, ve bu nedenle başka oluşuma dahil olmalarına karşı oldular.

Partisinin eski sekreteri (Şeyh Muhammed Baki Mulla Mahmut 1936-2008).

Suriye'nin Kürt bölgeleri 2011 yılından sonra içerde ve dışarda İslamcı siyasi hareketler ortaya çıktı, ve İslamcı fikrini siyasi çalışmasında bir yöntem olarak benimsedi, ama bu hareketler küçük olmuştu ve çalışmalarını devam edememişlerdi, ve Kürt bölgeleri içinde halk tabanını genişletemediler.

Burada devrim öncesi ve sonrası bu hareketler hakkında bazı ayrıntıları, halk tabanını kuramaması veya yerde açık bir şekilde varlık göstermedikleri nedenlerini bahsedeceğiz.

Sufi hareketler

Nakşibendi tarikatı

Bu tarikat (Şeyh Ahmet Haznevi) tarafından Suriye'nin Kürt bölgelerine 1912 yılın başlarında geldi, (Şeyh Ahmet) Kamışlı şehrinin güneydoğusunda yer alan (Hazne) köyünde 1887 yılında doğdu, bu tarikatı şeyhlerin eliyle Türkiye'de okudu. Tarikat çocuklarına (Masum ve Alaattin'e) miras kalarak daha fazla güçlü oldu, ama bu tarikatın gücü oğlu (Şeyh İzzettin Haznevi) zamanında zirveye ulaştı, kendisi 1925 yılında doğdu ve 1992 yılında vefat etti, ve sonra oğlu (Şeyh Muhammed İzzettin Haznevi) şeyhliği babasından teslim aldı.

(Şeyh Muhammed İzzettin Haznevi) şeyhliği teslim alması Haznevi ailesi içinde sorunlar çıkmasına neden oldu, (Şeyh Ahmet Haznevi'nin) oğlu (Şeyh Abdülgani Haznevi) yeğeni şeyhliği teslim almasına karşı gelmişti, ve kendisini daha haklı görmüştü, tarikat ve aile iki kısma ayrıldı: (Tel Maruf) köyü kısmı, bunlar (Şeyh Muhammed'in) cemaati olarak müritlerin büyük bir kısmı kendisiyle kaldılar, diğer kısım (Hazne) köyü (Şeyh Abdülgani) cemaatidir.

01/06/2005/ yılında (Şeyh Muhammed Haznevi'nin) kardeşi (Şeyh Muhammed Maşuk Haznevi) Suriye rejimi tarafından öldürdükten birkaç ay sonra (Şeyh Muhammed Haznevi) de 24/10/2005/ yılında Suudi Arabistan'da bir trafik kazası sonucu hayatını kaybetti. Sonra oğlu (Şeyh Muhammed Muta Haznevi) şeyhliği teslim aldı, kendisi amcası (Şeyh Muhammed Raşed) ile sorunlar yaşamasından dolayı Haseke şehrinin Dırbasiyye kırsalında yer alan (Tel İrfan) köyüne taşındı. Şeyh Muhammed Muta şuanda Türkiye'de Adana şehrinde mürtleriyle beraber yaşıyor.

Nakşibendi tarikatı gerçekliğe, Kürt toplumuna ve özellikle Türkiye’de ve Suriye’de büyük bir etki yaratmıştır, ve tarikatın binlerce mürtleri oldu, ayrıca Suriye demokratik İlerici Kürt partisi sekreteri (Abdülhamit Derviş’in¹⁸) kitabına göre bu tarikat Kürt siyasi hareketlerine karşı durmuştu.

Derviş’in dedikleri ister doğru veya yanlış olsun, tarikat mürtleri siyasi hareketlerden uzaklaştırıyordu, ve sadece ibadete ve tarikata saygı göstermelerine yönlendiriyordu, ayrıca tarikat Suriye ve Türkiye hükümetinden destekleniyordu, ve Suriye hükümetinden tarikata verilen destek PKK’ya verilen desteğe benzer dediğimizde abramıyoruz, Nakşibendi tarikatı bilimsel bir enstitü kurarak binlerce öğrenci orada okuyordu, Kürt bölgesinde camilere ve genellikle Suriye’de hatiplere ve imamlara ayırarak Suriye rejimine tabi olan evkaf dairesi işlerine ve ayırmalarına karışmıyordu.

Kadiriye tarikatı

Suriye’deki Kürt bölgelerinde Kadiriye tarikatı eski değildir Nakşibendi tarikatı gibi 1944 yılında yaygınlaştı, tarikat Haseke kentine bağlı Amude şehrinde doğan (Şeyh Ubeydullah El kadiri)nin elinde büyümüştür ve bu tarikatın bütün mürtleri Derelzor ve Halep Araplarından oluşmaktadır. Kadiriye tarikatın Şiileşmesi 10 yıl önce başlamıştır ve Amude şehrinde büyük bir (Hüseyniye) kurarak başlamıştır, ancak şehrin ahalisi 2011 yılında halk ayaklanması sonucu faaliyet göstermeden durdurulmuştur, ve Şeyh Ubeydullah Türkiye’ye taşındı ve hale Türkiye’de yaşamaktadır, ve (Hüseyniye) sığınmacı merkezine dönüştü .

Nakşibendi tarikatının yaptığı gibi Kadiriye tarikatı kendi mürtlerini siyasetten uzaklaştırdı, ayrıca Suriye rejiminden büyük destek almıştı, Şeyh Ubeydullah Libya ve İran hükümetleri ile güçlü ilişkileri vardı, Sufi

---

¹⁸ Abdülhamit Derviş’in kitabına (Suriye’de Kürt hareketlerine ışıklar) sf23: partimizin varlığına inatla karşı duran bazı taraflar, İslami dini alimlerin rabitasıdır, onlar partimizin kuruluşundan sonra merhum Şeyh İzzettin Şeyh Ahmet Haznevi den önce kuruldu, rabitanın kuruluş nedeni başta partimize karşı düşman olmalarını amaçlamıştır, ve alimeler rabitasına birçok din adamlar, Şuyular ve Mullahları katılarak ellerinde olan bütün imkanlarla partimize karşı savaştılar, İslam şeraitin ve dinin kurallarına ihlal ettiğimizi suçlayarak partimize karşı savaştılar, Cizre bölgesinin faklı bölgelerinde rabitanın destekçileri tarafından yapılan birçok çabalarına rağmen partimizin faaliyetleri durmadı..... ve rabitanın çabaları uzun bir süre içinde başarısızlıkla sonuçlanarak sahneden kayboldu ve bahsedilecek herhangi bir etkisi kalmadı.

tarikâtı yanında Kürt bölgelerinde dinciliği ile bilinen birçok aileler bulunması nedeniyle bölge insanların kiblesi olmuştur ve önde gelen ailelerden(Derşuvey) ailesidir ve bu aile evlatlarından bilinen (Şeyh Muhammed Nuri, Şeyh Muhammed Nezir, Hakkı ailesi ve Şeyh Haşe Hakkı) gibi isimler vardır, ancak bu iki aile sözü geçen tarikâtların düzeyine olamamıştır ne halk tabanı ne rejim desteği düzeyine olamamış ayrıca bu aile fertlerinin bir kısmı Esad rejimine muhalefet yapmıştır belki de rejim bu yüzden kendilerine faaliyetlerine izini vermemiştir başka Sufi tarikâtları verilen haklar gibi.

Kürt hareketi Suriye devriminden önce belirgin dini siyasi şahsiyeti (Şeyh Muhammed Maşuk İzzettin Haznevi) dır (Tel Maruf) köyünde 25/01/1958/ yılında doğdu ve Pakistan Karaçi İslami üniversitesinde doktora diplomasına sahip olarak mezun olmuştur. Kendisi Nakşibendi tarikâtın Şeyhi (Şeyh İzzettin'in) oğludur 2004 yılında siyasi faaliyetleri başlamış ve rejimi alenen eleştirmiş ve hitap üslubu nedeniyle birçok Kürt siyasetçiyi ve değerlerini de etkilemişti ve birçok hitabında rejimi sert¹⁹ bir şekilde eleştirmişti, ve İslami çerçevede Kürt hakları verilmesi için çağlarda bulunmuştu, dolayısıyla birçok Kürt partilere iletişim kurmuştu ve rejimi kurutan şey Şeyh Muhammed Maşuk'un Kürt halkına etkisidir ve Kürt partilerini birleştirmesi olasılığı korkusudur, çünkü etrafında birçok parti dolaşıyor, kendisi karizmatik güçlü şahsiyete sahip olmasından dolayı rejim Kürt İslami siyasi partisi kurmasından korkuyordu ve dağınık bütün Kürt dindarları toplayıp birleştirmesi ihtimali rejimi çok korkutmuş ve Şeyh Muhammed Maşuk'un faaliyeti çok sürmemiş 10 /05/2005/ yılında Şam'da kaçırılmış ve cesedi 01/06/2005/ yılında Deyrelzor şehrinde bulunmuştur ve naaşının uğurlanmasında çok sayıda sevenleri ve Kürt partileri yanlısı katılmış ve rejime karşı tezahürat ederek Kürt haklarını talep etmişler, ve Şeyhin²⁰ taziyesi esnasında birçok Kürt tutuklanmış ve taziye çadırlarından çıkarak Kamışlı şehrinde yürüyüşler düzenlenmişlerdir.

¹⁹ Youtube: şehit Şeyh Maşuk Haznevi'nin sert hitabı <https://goo.gl/aZ7aj6>

²⁰ Human Rights Watch, İnsan Hakları izlenimi: Suriye'de Kürt siyasi ve kültür hakların bastırılması <https://goo.gl/7hl036>

Siyasi hareketler

2011 yılından sonra siyasi hareketler dahil dini hareketlerde kurulmaya başladı, ve bunların arasında dini ve siyasetten ayırma çağrısı eden bazı hareketler aşağıdakilerde bahsedilmiştir:

Müslüman Kürt alimlerin birliği

2014 yılında demokratik toplum hareketi desteğiyle kuruldu, ilk kongresi Kamışlı şehrinde 16/05/2015/²¹ tarihinde gerçekleştirildi ve ikinci kongresi 29/10/2016/²² tarihinde gerçekleştirildi.

Birlik Kürt bölgelerinde bulunan yaklaşık (200) cami imamlarından ve hatiplerden oluşmaktadır, ve (Mulla Muhammed Reşit El Grizani) başkanlığını etmektedir.

Birlik dini siyasetten ve devletten ayırma çağrısını ediyordu, ve ilimin bir kısmını (İran'da) alan (Şeyh Muhammed Kadiri) Cizre bölgesinde yürütme meclisi başkanı olarak bu meclise tabi olan (Din İşler Ofisi) ile işbirliği eden bu birlik (Evkaf Bakanlığı) rolünü almaktadır.

Birliğin aktif bir medyası olmamıştı, ama bildirimlerini ve beyanlarını yayımlaması için özerk yönetimin medyasını kullanıyordu, ayrıca özerk yönetime tabi olan Ronahi kanalında (toplum ve din) adında dini bir programı vardır.

Suriye Kürtlerin ulusal çalışma cephesi

15/01/2012/ tarihinde Kahire²³ toplantısında Kürtlerin ulusal çalışma cephesi kuruldu ve cephe içerisinde yer alan Suriye Kürt alimler derneği - Kürt ulusal çalışma birliği - Kürt kadınlar örgütü - Suriye devrimi Kürt koordinatör temsilciliği (Ürdün) Kamışlı özgürler koordinatörlüğü - müstakiller - Kürt aşiretlerin temsilcileri bu toplantıya katılan taraflar olarak bu cephenin resmi²⁴ sayfasında açıklanmıştır.

Kamışlı özgürler koordinatörlüğü ismi 09/02/2012/ tarihinde yayınlanan bildiride yer almasına rağmen 14/04/2012/ tarihinde yani cephenin

²¹ Ara News: Cizre bölgesine Müslüman alimler birliğinin ilk kongresini Kamışlı şehrinde düzenliyor, 16/05/2015/: <https://goo.gl/lbHSr4>

²² Hawar News: Müslüman alimler konferansta dinlere ve inançlara saygı gösterilmesini vurguluyor <https://goo.gl/31H3nd>

²³ Suriye Kürtlerin ulusal çalışma cephesinin Facebook sayfası <https://goo.gl/fnz0Aj>

²⁴ Suriye Kürtlerin ulusal çalışma cephesinin Facebook sayfasında çalışma cephesinin nihai beyanı 09/02/2012/ <https://goo.gl/rnQfvq>

kuruluşun iki ay sonrasında²⁵ Suriye Kürtlerin ulusal çalışma cephesine katıldığını ilan etmiştir .

Cephenin genel sekreteri (İbrahim Derviş) kendisi Kürt, Fransa'da ikamet ediyor ve cephe başkanı (DR. Mustafa Müslüm) PYD başkanı (Salih Müslüm'ün) kardeşidir, Türkiye'de yaşıyor(El Zaraa üniversitesinin) başkanlığını yapıyor, cephenin kuruluş bildirisinde Kürtlerin Suriye anayasasında yer almasını hedefliyor ve Kürt davası ulusal Suriye milli davasının bir parçası olarak görüyor ve milli ve toprak davası olduğuna vurgulamıştır... Ve devleti yurttaşlık içinde kurmasıyla, eşitlik, özgürlük, adalet, demokrasi ve devleti barışı²⁶ bir şekilde yönetmek için çalışmak gerektiğine vurgu yapmıştır... Ayrıca geçici diğer maddeler o zaman da yeni kurulmuş Suriye ulusal meclisini destekleyici maddelerde, ve özgür Suriye ordusunu rejime karşı desteklemiştir, ancak Suriye Kürtlerin çalışma ulusal cephesi şüana kadar içtüzüğünü ve siyasi görüşünü yayınlamamıştır, bazı hadiselerle ilgili birkaç bildiri dışında görüşlerini sunmadılar ve (Haseke ve Ras El Ayin) şehirlerinde çıkan YPG ile ÖSO arasında bazı çatışmalarla ilgi beyanlarda bulunmuşlardır.

Cephenin medyası faaliyet göstermemektedir ve internet sitesi de durmuş ama sadece (Facebook) sayfası ile yetiniyor. Ayrıca (Facebook sayfasını takipçilerine göre) ne dış nede İç faaliyetleri vardır, ve genel sekreteri (İbrahim Derviş) ile iletişim kurduk neden faaliyette bulunmadıklarının sebebini anlatarak özerk Kürt yönetiminin güvenlik güçlerin geniş baskıları, mali kaynak zayıflığı, teknik ve ²⁷deneyimli elaman yokluğunu sebep göstermiştir.

Müslüman Kürt Alimlerin derneği

Suriye Kürtleri arasında en eski dini harekettir, 1992 yılında kuruldu, ve Irak Kürdistan bölgesinde yardım ve eğitim alanında faaliyet göstermiştir, ve PYD lideri (Salih Müslimin) kardeşi (Mustafa Müslim) derneğin başkanlığını yürütmektedir, kendisi üniversiteli doktor ve şuanda

²⁵ Suriye Kürtlerin ulusal çalışma cephesinin Facebook sayfasında, Kamışlı özgürler koordinatörlüğü çalışma cephesine katılma bildirisi 14/04/2012/:

<https://goo.gl/QCwv6O>

²⁶ Suriye Kürtlerin ulusal çalışma cephesinin Facebook sayfasında çalışma cephesinin nihai beyanı (önceden bahsedilmiş)

²⁷ Ulusal çalışma cephesinin genel sekreteri 09/03/2017/tarihinde(İbrahim Derviş) ile telefon bağlantısı sırasında

Türkiye’de (El Zaraa) üniversite başkanıdır, derneğin içtüzüğünde herhangi bir siyasi madde²⁸ olmamasına rağmen derneğin içtüzüğüne göre eğitim ve davet faaliyetleri kısıtlanmıştır, ama Suriye halk ayaklanması sonrasında siyasi çalışmalara girdi, ve dernek bir cepheye katılmadan ve kendini kapatmadan (Suriye Kürtlerin Ulusal çalışma cephesine) dahil oldu ve dernek adıyla bildiler yayması devam etti , dernek adıyla aktif bir medyası ve internet sitesi veya Facebook sayfası yoktur.

Suriye Kürtlerin ulusal çalışma birliği

2006 yılın sonlarında dışarda ikamet eden bazı Kürtler tarafından Ürdün’de kuruldu, dışarda ikamet edenlerin arasında (İbrahim Derviş) bulunarak şanda kendisi (Suriye Kürtlerin ulusal çalışma birliğin) genel sekreteridir, ve ulusal çalışma birliği 2012 de Suriye Kürtlerin ulusal çalışma cephesine dahil oldu.

ulusal çalışma birliği 2011 yılından önce yardım ve medya işlerinde çalışması kısıtlanmıştı, ayrıca Suriye dışında hareketin internet sitesi vardı ama teknik sorunlar nedeni şuanda durdurulmuştur, ve Suriye Kürtlerin ulusal çalışma cephesi gibi kendisi de medyada zayıftı, internet sitesi durmasına rağmen 2011 yılında daha aktifti²⁹.

Suriye İslami Kürt partisi

Suriye İslami Kürt partisi Suriye devrimi başlamasından kısa bir süre sonra (Dr. İbrahim Ramazan El Şedadi) tarafından kuruldu, kendisi doktor 1976 yılında Kobani’de doğdu, partiyi kurma nedeni [(İslam uyanışını ihya etmek ve Kürt toplumu arasında yaymak çünkü geçmiş dönemde farklı berrak ideolojiler Kürt toplumuna zarar verdiler” ayrıca Baas yetkilileri Arap ve İslam adı altında etnik ve milliyetçi zulümler gördükleri için Kürt toplumu İslam uyanışını özlemiştir.... Ayrıca Kürt toplumunu korkutan ve teşvik eden bazı taraflar Şiileştirme dalgasını durdurmak ve Kürt toplumun zihinde yerleşen belirsiz İslam ideolojisini doğru bir sıfatla geri getirmek, ve dini vasıflaysan cehalet, gericilikle, hayattan uzak durmak, nefse zarar verme ve ortam çevresinden uzak durma ideolojileri de durdurmak)]

²⁸ Delil El Hayır, Müslüman Kürt Alimlerin derneği hakkında bir özet

<https://goo.gl/ECIMRN>

²⁹ Suriye Kürtlerin sitesi <http://www.syriakurds.com> (şuan aktiftir).

Ama bu parti diğer partiler gibi Suriye'nin Kürt bölgelerinde büyük bir şekilde faaliyet göstermemişlerdir ve internet sayfalarında hiçbir etkisi de yoktur.

Suriye'deki Cizre bilim adamları ve aydınlar rabıtası

Ekim 2012/ tarihinde bazı Suriyeli³⁰ Kürt din adamları ve aydın kişiler tarafından kuruldu, rabıta (teyyar el müstakbele) dahil oldu, ve başkanı (Abdülrezzak Halaf), kendisi Amude şehrinde doğdu ve Şam üniversitesinde şeriat fakültesini bitirdi ve yüksek lisans kazandı, ve şuan Türkiye'de ikamet ediyor.

Rabıta, kendisi aydınlar ve alimler rabıtası olarak tanıtır, Allah'a iyi vaaz ve hikmet ile dua eden ve bağımız olan bir bilimsel İslami heyettir, ve Allah İslam dinine yardım etmesini dua eden rabıta Müslümanları bilinçlendirip, safları ³¹ve kelimeyi birleştirmesini amaçlamıştır..... rabıtanın mesajında güçlü, birleşik ve iyi bir toplum arasında bireyleri çatışmalardan uzak işbirliği ruhuyla bütün kesimler, azınlıklar ve kavim halkları eşit ve adaletli bir şekilde yaşamasını hedeflemiştir...

Rabıta, insan kendi yetenek ilkesini, hukuk üstünlüğü, bağımsızlığını, onurunu ve özgürlüğünü kazanmak için İslami şeriatın ilkelerini benimseyerek vatan inşasına³² tahassüs etmiştir.

Rabıta şuan kadar Kürt bölgelerinde somut bir faaliyet göstermemiştir, faaliyetleri sadece Türkiye'de, medya sitelerinde kısıtlanmıştır, ama medyası zayıf olarak sadece Facebook sayfası vardır.

Yeni yaşam hareketi

Yaşam hareketi 01/09/2011/ tarihinde Haseke kentinin (Karkileki/ El Muabde) şehrinde kuruldu, başkanı (Asaad Şamsi), kendisi eskiden matematik hocasıydı ve şuan Türkiye'de³³ ikamet ediyor, yaşam hareketi İslam şeriatı ilkelerine dayanarak sağlamıştır, adaleti ve eşitliği karar veren yasalardan yararlanma olasılığını göz ardı etmeden Suriye devrimini desteklemeyi ve ülkenin yeni anayasası ademi merkezîyetçi çoğulcu demokratik sivil temelinde olmasını amaçlamıştır.... Hareket, Kürt milliyetçiliğini ana bir etnik grubu olarak Arap milliyetçiliği ile birlikte

³⁰ Resmi Facebook sayfası <https://goo.gl/FQ49qL>

³¹ Resmi Facebook sayfasında rabıtanın tanıtımı 25/10/2012/: <https://goo.gl/Plct5Z>

³² Resmi Facebook sayfasında rabıtanın mesajı <https://goo.gl/VBuXMQ>

³³ Yeni yaşam hareketin Facebook sayfası <https://goo.gl/3Onzgs>

anayasayı kabul etmesine, tarihi topraklarında yaşamasına ve haklarına ve görevlerin³⁴ tanınmasına davet etmiştir.

Hareket (Suriye Ulusal Meclisine) katılarak meclisle (SMDK- Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonuna dahil oldu, ve birçok Suriyeli grupları oluşturdu, bu gruplardan (Suriye ulusal koalisyonu, tahrir ve bina kitlesi, Suriye Türkmen kitlesi, ulusal değişim koalisyonu , (Suriye’de ulusal koalisyon³⁵) adlı Suriye’de yeni yaşam hareketi), (Suriye’de ulusal koalisyon) SMDK- Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu değil başka bir koalisyondur.

Yaşam hareketi Kürt bölgelerine zayıf olan bir harekettir, ve dikkate değer bir faaliyeti olmamıştır, ayrıca Facebook sayfası hariç ne internet sitesi nede bir gazetesi yada medya aracı yoktur.

Hareket başkanın dediğine göre faaliyetlerin zayıf olması nedeni Kürt bölgelerinde güvenlik baskıları olmuştur ve medyada³⁶ daha aktif çalışmaması nedeni herhangi maddi bir desteği olmamasıdır.

Suriye’deki Kürt İslami adaletin ve hak hareketi

Hareket 12/12/2011/ tarihinde kuruluş bildirisine³⁷ göre kuruldu, hareketin kuruluş beyanında İslam, ahlaki ve ulusal değerlere güvenip Allah’a iman eden güçlü gelişmiş bir toplumu inşa etmesine ve bu toplumda İslam kültürünü yayılması için .... din, mezhep, milliyetçilik ve etnik kökenler arasında ayırım yapmadan herkesi sığın güçlü bir Suriye vatanı inşa etmesi için ve zulüm, ayrımcılık ve dışlama sistemlerinden kötü duruma uğrayan Kürt halkın durumu iyileştirilmesi için çalışmak.... Ayrıca karşılıklı saygıya³⁸ muhafaza etmesiyle Kürt derininde kardeşleriyle ilişkileri güçlendirmek için Suriye çerçevesinde meşru haklara sahip olarak Kürt halkının ulusal hedeflerini ve Kürt milliyetçiliğinin meşru anayasal tanınmasını sağlaması ve bunu temel bir etnik olarak kabul edilmesi için çalışmak.

---

³⁴ Yeni yaşam hareketin Facebook sayfasında kuruluş bildirisini, 1802/2012/
<https://goo.gl/QnbZv1>

³⁵ Yeni yaşam hareketin Facebook sayfasında bir paylaşım yayınlarken iki yıl içinde faaliyetlerini bahsediyor 01/10/2012/: <https://goo.gl/uHlqVu>

³⁶ Hareket başkanı “Asaad Şamsi” ile bir telefon bağlantısına göre ifade etmiştir02/02/2012/.

³⁷ Suriye’deki Kürt İslami adaletin ve hak hareketin Facebook sayfasında kuruluş bildirisini <https://goo.gl/IzTgMW>

³⁸ Aynı kaynak

Hareket kuruluş bildirisinin ilavesinde “ Suriye’de İslami Kürt adalet ve hak hareketi olarak İslam bakış³⁹ acısıyla toplum kültürünü, siyasi ve ekonomik sorunları çözmek için bir reform hareketi olduğunu” kendini tarif etmiştir.

Kuruluş bildirisinde hareket Suriye’de bulunan siyasi ve milliyetçi Kürt hareketlerine saldırması ve muhafazakar Müslüman Kürt toplumunda ahlaki ve değerleri ihmal etmelerini suçlaması açıkça görülmüştür, ve bu Kürt ve Arap halkın arasında büyük bir boşluk yaratarak otoriter iktidar yetkilileri ve Arap halkı arasında ayırt etmediler, ayrıca haklı İslam dini ve bazı aşırı İslamcı hareketler arasında da ayırt etmediler.

Bildiri siyasi Kürt partiler insanları İslam dininden uzaklaştırmasıyla devam etti, bu partiler ve kendilerini aydın olarak tanıtanlar Kürt toplumu arasında İslam milliyetçiliğe karşı olup yanlış bir kültürü yaydılar.....

Suriye İslami Kürt hareketin kuruluş bildirisi, Suriye Kürtleri arasında diandanlar ve milliyetçiler arasında veya dinci hareketler ve milliyetçi hareketler arasında boşluğu ortaya çıkardı, ve bu boşluk Türkiye’de var olması kesin bir durumdur, ama Irak’tan daha azdır, özellikle Kürdistan demokratik partisinin kontrol ettiği bölgelerde, belki de bu dinci Barazani ailesinin arkasında önemli bir nedendir, çünkü kendileri Irak Kürdistan bölgesinde İslami partiler ve gruplar arasında rahat bir ortam yaratmıştır.

Suriye'deki Kürtlerin dini hareketin gerçekliği

Suriye’deki bütün dini hareketlerin medyası zayıf olduğu görülmektedir ve ne gazete ne dergi nede internet sitesi nede yazılı yayın organları bulunmamaktadır, ayrıca fikirlerini ve faaliyetlerini gösterecek veya yayacak televizyon kanalları da yoktur, tamamen Türkiye ve Irak’taki durumun tersidir ve orada Kürt dini hareketleri her türlü medya organlarına sahiptir (gazete -dergi -radyo -televizyon kanalları) Suriye’de dini hareketler maddi kaynağın bulunmaması nedeniyle zayıf kaldıklarını söylemektedirler, ancak bu yeterli bir sebep değildir ve bazı medya organları fazla bir maddi ihtiyacı olmadan insan gücünün var olması yeterlidir (internet sitesi -aylık veya haftalık elektronik dergiler, broşürler)ve hatta sosyal medyada iyi bir çalışmaları yoktur. bu demek ki din cemaatlerin yetişmiş elaman sıkıntılarının olduğunu ve harekete veya parti için çalışan elamanlarda büyük zayıflığın göstergesidir.

³⁹ Aynı kaynak

Bütün bu cemaatler Kürt bölgeleri dışında çalışıyorlar, ya Türkiye’de yada Avrupa’da ve hatta bazıları dışarıda kuruldu, çoğu siyasi görüşleri olmasına rağmen sadece türkü söylemekle yetindiler ve politikacıları sadece siyasi bildiri veya açıklamalarla yetindiler. Bu güne kadar Suriye’de Kürt siyasi hareketi 14/06/1957/ tarihinde kuruluşundan bu yana ve 30'a yakın Kürt partileri olmasına rağmen bir dini siyasi bir yapıyı görmüyoruz sadece sol, milliyetçi ve Marksist komünizm fikrine dayalı örgütler görmekteyiz, Suriye’nin başka bölgelerinde dini hareketleri çok sayıda olmasına rağmen özellikle Suriye muhalefeti içerisinde yoğun faaliyet göstermiş ve taban oluşturmuştur, ancak yine de Kürt dini siyasi hareketi zayıf kalmıştır, tamamen Irak ve Türkiye’deki aksine bazı İslamcıların Suriye’de Kürtler arasında ara sıra Kürt dini hareketi kurma çabalarına rağmen başarılı olamamışlardır, özellikle halk tabanı ve meydan varlığında zayıf kalmışlardır ve internete ve sosyal medyaya esir kalmışlardır ve sadece dış çalışmalar yapmışlardır. 2011 yılından sonra Suriye Kürtleri arasında birçok çaba gösterilmiş siyasi İslami yapılar oluşturulmuştur ve bu önceden bahsedilmiştir⁴⁰, ancak yine sosyal medya ve internet siteleri dışına çıkmamış ve basit işler yapmışlardır.

Bazı araştırmacılar diyor ki Kürtler arasında İslamcı kesim ılımlı olmasından dolayı İslami siyasi yapılardan kaçınmış ve zayıf kalmıştır, ama bu yeterli bir sebep değildir ve bu durumu izah eden bir yaklaşım değildir çünkü gelişmeler Kürt coğrafi varlığının aksine ve etrafındaki Türkiye’deki ve Irak’taki hatta Suriye’deki gelişmelerin aksine gelişmektedir ve birçok sebeplerden dolayı ve güçlü dini siyasi Kürt hareketi yokluğu sebebiyle bu sonuç meydana çıkmıştır, ve bu sebepler:

- Bütün dini Kürt hareketleri kuranlar esas Marksist ve eskiden Suriye komünist partisi üyeleridir ve bunlar dinden uzak ve Kürt siyasi hareketine sürekli bu kişilere hakim olmuştur, şuna kadar kendileri hakimdir ve fikirleri, tüzükleri ve

---

⁴⁰ 2011 Suriye halk ayaklanması başlangıcında Suriye Kürtleri tarafından siyasi İslam yapıları kurmasını denediler, bu bilgileri toplantı esnasında bazı şahsiyetler ve dini gruplar tarafından bir çerçeve içerisinde elde ettik, ama denemeler birçok sebeplerden dolayı başarıya ulaşmadı, ve grup içinde bazıları dağılmasına rağmen en önemli sebep şahsi ve partiden kaynaklı sebeplerdir. Bu gruplar PYD’den korkakları için aleni bir şekilde çalışmıyorlar, çünkü PYD İslami cemaatlerden olumsuz tavır taşımıştır. (bu bilgileri toplantıya katılan katılımcılarla, dışarda ikamet edenlerle ve Suriye İslami grupların yetkilileriyle telefon iletimi esnasında elde ettik).

görüşleri İslamcılarının nazarında laikliktir, mesela devletin laik olması gibi görüşleri.

- dini fikri milliyetçi fikirden uzak olması din adamlarını (Mullalıları, Şuyuhları, Sofileri) siyasi Kürt hareketlerinden uzaklaşmalarına neden olmuştur, ve kendilerine has siyasi hareket kurmaktan korkmuşlardır.
- Kürtlerin geri kalmaları nedeni siyasi Kürt hareketleri İslamiyet'i sebep görmektedir ve Kürtlerin bütün bu ilkeğin, cahilliğin ve acıların nedeni İslamiyet olduğunu partilerin tabanı arasında yaygınlaşmıştır, özellikle Irak savaşıdan 2013 sonra Kürtlere ve Araplara karşı El Kaide Irak'ta birçok terör eylemi düzenlemiştir ve Suriye'deki Kürtler Amerika'nın Irak işgalini desteklemiştir.
- Kürt halkı, dinci ve milliyetçi dini hareketleriyle şalima korkusu rejimin Suriye'de İhvanı Müslimlere acımasızca muamele etmesi sonrasında geldi, Kürtlerin aynı kaderi görme olasılığı Kürtleri korkutmuştur ve birçok İslamcı Kürt 1980 yıllarında Irak ve Ürdün ve Körfez ülkelerine kaçırmışlar İhvanı Müslimin cemaatine yakın ilişkileri nedeniyle Kürtleri dini hareketlerden korkutmuş ve uzak tutmuştur.
- 2011 yılında Suriye halk hareketi ile birlikte Kürt partileri ve PYD ile beraber ve ulusal Kürt meclisi partileri, Suriye'deki halk hareketini İslami devrim olarak nitelendirdiler ve Kürtlerin hakkını vermeye karşı olduklarını öne sürdüler, ve bu suçlamaların birçok nedeni ve hedefi vardır, birincisi: gençleri yürüyüşlere katılımını engellemekti çünkü birçok Kürt genci rejime karşı yürüyüş yapmaya başlamıştı. İkincisi: Kürt partileri Suriye muhalefeti içinde yer almaması görünümü vermek ve içlerinde kongre ve toplantılarda⁴¹ etkin bir faaliyette bulunmama izlenimi yaratmaktır. Üçüncüsü: Kürt partileri özellikle PYD Kürt gençlerini YPG'ye karşı silah kaldıran İslami cemaatlerden uzaklaştırmak için düzenli

⁴¹ Ulusal Kürt meclisi partilerin büyük bir kısmı Suriye muhalefetin taraflarını ve özellikle Suriye ulusla meclisini ve ulusal koalisyonu İslamcılarının ve ırkçıların kontrolü altında olduklarını suçladılar, ama meclis koalisyona katıldıktan sonra koalisyon tarafından bu suçlamalar durdu.

propaganda yapmıştır hatta İslam dini bazı Kürtler tarafından terör dini olarak söz edilmeye başlanmıştır, özellikle 2014 yılında DAESH Kobani'ye saldırdıktan sonra.

Kürt milliyetçileri ve dindarları arasında içten gizlenmiş bir nefret var olduğunu diyebiliriz ve her taraf kendi grubu arasında açıklıyordu (milliyetçiler veya dindarlar) ve bu gizli halin Suriye Kürtleri arasında devam etmesi, Suriye'de Kürt İslam siyasi hareketi olmamasından kaynaklanıyordu.

2011 yılından sonra Kürt siyasetçileri siyasi İslam'ın Kürtler arasında bulunmasından endişeli olduklarını açıkça dile getirmişlerdir,(Kürt ulusal meclisi) 2011 yılında yaptığı ilk kongresinde Suriye devletinin laikliğini resmen kabul etmiştir ve çok önem vermiştir kayık yazılar yazarak ve yürüyüşlerde afişler asarak tabelalar kaldırarak konuşmalar yaparak ve medyada röportaj yaparak laikliğe karşı olduklarını açıkça belli etmiştir, ve bütün Kürt partileri ve Kürt ulusal konseyi Suriye devriminin İslamlaştırılmasına karşı olduklarını öne sürdü, Suriye Kürt ulusal meclisi (medeni devlet) hakkında birçok öneri takdim edilmesine rağmen (devletin laikliğine) muhafaza edilmesini savundu, ve ikinci tarafta özerk Kürt yönetimi laikliği pratikte uygulamıştır kadın ve erkeği eşit tutarak medeni evliliğe⁴² onay vermiş birden fazla evliliği yasaklamıştır.

Suriye'deki Kürtlerin dini hareketlerin geleceği

2011 tarihinde Kürt İslami hareketi bir ses kaydı yayınlayarak Kürt siyasi ortamında önemli bir yer elde etmişti ve o zamanda Suriye rejiminin emniyeti zirvedeyken böyle dini faaliyetleri yayılmasına izin vermediği zamandı, ama dinci politikacıların toparlanma çabaları başarısız olmuştur, onun için Kürt siyasi güçleri arasında dinci siyasi bir yapının Kürt

⁴² Özek yönetim dinsel törenlere bağlı olmadan ve anne ve babanın rızası olmadan evlilik sözleşmesini izin vermektedir, özek yönetim belediyenin tahminlerine göre 2013 yılından beri (500-1000) arasından fazla evlilik durumları kaydetmiştir, ama bu durumların çoğu belediyelere kayıt olmadan önce imam nikahıyla evlendi, çünkü ahali için (imam nikahıyla evlilik) geleneklerine ve göreneklerine karşı gelmek zor olmuştur

Youtube: SMART ajansı 16/02/2017/: özek yönetim bölgelerinde medeni bin evlilik sözleşmesi kaydedildi , yasa onaylanmasından beri: <https://goo.gl/VHGtFs>
Suriye'de 1700 medeni evliliğini kabul ve reddetme durumunu hakkında (Bawabet El Magarep) sayfasına bakınız. <https://goo.gl/BSJ7T6>

bölgelerinde taban oluşturup başarıya ulaşması şüana kadar mümkün olmadığı aşıkardır .

Ve taban oluşmaması ve başarısızlıkların nedenleri:

- bütün Kürt partiler İslamcı bir siyasi yapıya karşıdır ve dini devletten ve siyasetten ayrı kalmasını savunmaktadırlar, ve bu nedenle İslamcı bir siyasi yapının oluşması diğer siyasi güçler tarafından kabul olmadığı gibi bütün Kürt güçlerinin hedefi ve ortak noktaları haline gelmiştir.
- İslamcı bir siyasi yapı ortaya çıkması halinde özerk yönetim idaresi demokratik toplum hareketi eli kolu bağlı durmayacaktır, çünkü varlığını tehdit eden bir unsur olarak görecektir, ve bütün İslamcı cemaatler ve İhvanı Müslimin Müslüman Türkiye'ye veya DAES'e bağlı olarak görüyor.
- ayrıca İslami örgüt oluşumuna karşı halkın olumlu tepkisi genelde mevcuttur DAES ve diğer İslami muhalif cemaatleri El Nusra gibi kötü bir fotoğraf sergiledikleri için ikinci taraftan İslami bir yapının varlığı için 2011 de başlayan çabalar şüana kadar devam edecektir veya yeni guruplar meydana çıkıp devam ettirecektir, ve İslami varlığın devamı için siyasi ortamda ve halk arasında azda olsa ayak basacak bir yer bulmaya çalışacaktır, ve ulusal Kürt cephesi genel sekreterine göre Özgür Suriye Kürtleri adında ve birkaç gurup içeren bir yapının teşekkülünü çok yakında ilan edilecektir, ve şüanda taraflar arasında görüşmelerin sürdüğünü söyleyen Derviş⁴³ ancak isimlerin açıklamamıştır .

Güçlü bir İslam cemaatin Suriye Kürtleri arasında çıkması önce siyasi ortamın değişmesine bağlıdır ve partiler veya dini cemaatlerin kuruluşuna izin verecek ortam olmalıdır, en az düzeyde olsa bile kısıtlı özgürlük ortamında bile çalışma imkanı bulacaktır çünkü Kürtler tarih boyunca İslam'a bağlı olarak yaşamışlardır ve içlerinde bazı gençler Kürt İslamcı siyasi hareketinde örgütlenecektir ve inancını yaşamaya çalışacaktır, ve Kürt sahasında diğer milliyetçi partilerin yarattığı siyasi ve örgütlenme boşluğunu İslamcı siyasi örgütlenmesi ile dolduracaktır

⁴³ Ulusal Kürt cephesi genel sekreteri (Derviş) ile telefon bağlantısı sırasında 09/02/2017/

